

فرامرز

پایور

بزرگمرد موسیقی ایران

نزدیک به موازین هنری و زیباشناسی موسیقی دستگاهی ایران جلوگیری کند. فرامرز پایور، یکی از برجسته‌ترین شاگردان استاد صبا شد و تا سال ۱۳۳۶ که استاد صبا درگذشت، از آموزش‌های وی بهره برد.

پایور از سال ۱۳۳۳، فعالیت خود را در وزارت فرهنگ و هنر وقت و از سال ۱۳۳۷ تدریس سنتور را در هنرستان عالی موسیقی ملی آغاز کرد. او اولین سنتورنوازی بود که روی سنتور، نوا سازی می‌کرد و تنها در پی بداهه‌نوازی نبود. به بیان دیگر، اولین آهنگ‌سازی بود که ساز تخصصی او، سنتور بود.

او سپس هارمونی و کمپوزیسیون را در کلاس استاد بزرگ آن زمان، امانوئل ملیک اصلاتیان آموخت. در سال ۱۳۴۱ برای ادامه تحصیلات کلاسیک خود که سال‌ها پیش به عشق موسیقی آن را کنار گذاشته بود، از طرف وزارت فرهنگ و هنر به انگلستان فرستاده شد. از دانشگاه کمبریج در زبان و ادبیات انگلیسی دانشنامه گرفت و در تمام این سال‌ها تلاش فراوانی در جهت معرفی موسیقی ایرانی و سنتور به محافل دانشگاهی انگلستان انجام داد که برنامه‌های دلپذیری از آن سال‌ها در آرشیو رادیو بی‌بی‌سی وجود دارد.

در این سال‌ها، برای شناساندن موسیقی اصیل ایرانی، از طرف دانشگاه لندن و دانشگاه کمبریج از او خواسته شد تا کنفرانس‌هایی در این زمینه همراه با ساز خود ترتیب دهد. همه این کنفرانس‌ها با موفقیت انجام شد و از سوی این دانشگاه‌ها به دریافت جوایزی نائل گردید.

پایور را باید از نخستین رواج دهندگان گروه‌نوازی با ساختار سازهای ایرانی به شمار آورد و وی با دانش وسیعی که در زمینه موسیقی داشت و همچنین علاقه‌مندی و پی‌گیری فراوان توانست بسیاری از آموخته‌های خود از استادانی چون صبا و دوامی و برومند را در قالب کتاب سامان دهی کند که ردیف پایور برای سنتور و همچنین نت نویسی نزدیک به دویست

امسال یکی از سیاه‌ترین سال‌ها برای جامعه ایران است. در این سال، ایران داغدار جوانان برومندش و نیز هنرمندان از دست رفته اش شده است. اول به سوگ پرویز مشکاتیان نشست و حال به سوگ فرامرز پایور؛ دو اسطوره موسیقی ایرانی که ساز سنتور با نام شان عجین شده است.

فرامرز پایور نوازنده سنتور و ردیف‌دان و تصنیف ساز نامدار موسیقی ایران در ۲۱ بهمن سال ۱۳۱۱ در تهران به دنیا آمد. پدرش علی پایور، هنرمند نقاش و استاد زبان فرانسه در دانشگاه تهران بود و پدر بزرگش مصورالدوله، نقاش چیره‌دست دوره قاجار که با نواختن ویولن، سنتور و سه‌تار آشنایی داشت.

پایور در ۱۷ سالگی، آموزش موسیقی را نزد استاد ابوالحسن صبا آغاز کرد و همچنین از محضر استادانی چون عبدالله دوامی و نورعلی خان برومند بهره برد. هنگامی که فرامرز پایور برای فراگیری سنتور به کلاس درس استاد ابوالحسن صبا در خیابان ظهیرالاسلام رفت، سه سال از درگذشت آخرین بازمانده سنتورنوازان افسانه‌ای از نسل قدیم، استاد حبیب سمعی، می‌گذشت. صبا که خود در دوره نوجوانی، سنتورنوازی را نزد علی اکبرخان شاهی و با تکنیکی متفاوت با روش خاندان سمعی فرا گرفته بود، پس از مدتی معاشرت با حبیب سمعی، روش سنتورنوازی او را برتر از استاد پیشین خود یافت. بنابراین با تلاش فراوان پاره‌ای از بداهه‌نوازی‌های وی را نت‌نویسی کرد. سپس تلاش کرد تا با آموزش روش صحیح سنتورنوازی به تعدادی از شاگردانش، از منسوخ شدن روش سنتورنوازی

تصنیف به روایت استادش عبدالله خان دوامی از جمله این کارهاست.

وی در اجراهای گروهی خود با تعدادی از نخبگان موسیقی ایرانی مانند جلیل شهناز و هوشنگ ظریف (تار)، رحمت‌الله بدیعی و علی اصغر بهاری (کمانچه)، حسن ناهید و محمد موسوی (نی)، حسین تهرانی و محمد اسماعیلی (تنبک) همکاری کرده است. در دهه ۱۳۶۰ به همراهی جلیل شهناز، علی اصغر بهاری، محمد موسوی و محمد اسماعیلی، «گروه اساتید» را تشکیل داد و سرپرستی، آهنگ‌سازی و نوازندگی سنتور را در آن به عهده گرفت. این گروه، آثار ماندگاری با محمدرضا شجریان و شهرام ناظری ارائه دادند.

تلاش‌های پایور، پلی بود بین میراث صبا و محجوبی و آن جریانی که جوانان موسیقی‌دان و تحصیل‌کرده در دانشکده هنرهای زیبا از اوایل دهه ۱۳۵۰ به راه انداختند و موسیقی ایرانی امروز را الگو شدند. در فاصله زمانی بین این دو، حدود پانزده سال، هیچ کس جز استاد فرامرز پایور، کار جدی و پی‌گیر در زمینه موسیقی اصیل انجام نمی‌داد.

پایور در نظم و انضباط شخصی هم شخصیتی ویژه بود، آن‌هایی که با وی در این سال‌ها در داخل و خارج ایران کنسرت داده‌اند به شفقت و دلسوزی‌اش به اعضای گروه و توجه‌اش و این که اعضاء احساس تبعیض نکنند، بارها اشاره کرده‌اند.

این انضباط، البته به شاگردانش هم انتقال یافته است و برخی از شاخص‌ترین نوازندگان سنتور و تار در زمره شاگردان این چهره نامی به شمار می‌روند.

پایور در سال‌های ابتدایی دهه هشتاد به دلیل سکتته مغزی از ادامه فعالیت موسیقی باز ماند. وی در روز چهارشنبه ۹ دسامبر برابر با ۱۸ آذر ۱۳۸۸ در تهران درگذشت.

فعالیت‌های اجرایی در زمینه موسیقی:

- بیش از هزار و پانصد اجرای گروهی و فردی روی صحنه‌های داخل و خارج از

کشور - آهنگ‌سازی و تنظیم قطعات فراوان موسیقی - - تدریس صدها شاگرد از چهار نسل متوالی - - نت‌نویسی قطعات فراوانی از پیشینیان - - حضور در هنرستان و هنرکده موسیقی ملی، اداره هنرهای زیبا و واحد موسیقی رادیو تلویزیون ملی ایران - نگارش کتب آموزشی سنتور (دومین کتاب «دستور سنتور» را در ۱۳۴۰ بعد از زنده یاد حسین صبا نوشت که تاکنون پرفروشترین کتاب آموزش موسیقی در ایران بوده است). - - نظارت بر کار گروه‌های دیگر و تصحیح نقاط ضعف آن‌ها

آثار استاد پایور:

- شهرناز (فرامرز پایور، حسین تهرانی) - پرنیان (فرامرز پایور) ضرباهنگ (فرامرز پایور، حسین تهرانی) - شهرآشوب (فرامرز پایور، حسین تهرانی) - دلنواز (فرامرز پایور، حسین تهرانی) - کرشمه (اجرای آثار درویش‌خان با ارکستر) - پریزاد (اجرای آثار درویش‌خان با ارکستر) - دلکش (اجرای آثار درویش‌خان با ارکستر) - دستگاه ماهور و سه‌گاه (فرامرز پایور، هوشنگ ظریف و محمد اسماعیلی) - نغمه‌هایی در دستگاه شور و ماهور (ارکستر پایور) - شور، چهارگاه، به یاد حبیب سماعی (فرامرز پایور) - دستگاه همایون (فرامرز پایور، محمد اسماعیلی) - ره آورد (فرامرز پایور، جلیل شهناز، محمد اسماعیلی) - چهار باغ (گروه اساتید به سرپرستی فرامرز پایور، خواننده: علی رستمیان) - ضرب اصول (فرامرز پایور، حسین تهرانی) - حاصل عمر (پایور، بهاری، تهرانی) - حکایت دل (گروه پایور، خواننده: علی رستمیان) - پراکنده (در خارج از ایران به اسم «یادگاری» منتشر شده‌است) - ارغوان (گروه پایور، خواننده: علی رستمیان) - شب مهتاب (مجموعه تصانیفی که علی رستمیان با گروه پایور خوانده‌است) - نوای دل - بداهه‌نوازی نوا، راست پنجه‌گاه (فرامرز پایور) - رنگ شهر آشوب (فرامرز پایور) گروه‌نوازی - گفتگو (اجرای آثاری از فرامرز پایور) - پرده عشاق (گروه پایور،

خواننده: محمدرضا نوربخش) - سروش بهار (ساخته استاد فرامرز پایور، خواننده: بهرام باجلان) - مویه (گروه دننوازی با همکاری فرامرز پایور، جلیل شهناز، محمد موسوی) - دل شیدا (ارکستر پایور، آواز اصفهان، خواننده: شهرام ناظری) - کنسرت اساتید موسیقی ایران (گروه اساتید، آواز ابوعطا، خواننده: شهرام ناظری) - لیلی و مجنون (گروه پایور، دستگاه شور، خواننده: شهرام ناظری) - خلوت گزیده (گروه اساتید به سرپرستی فرامرز پایور خواننده: محمدرضا شجریان) - کرشمه نرگس (فرامرز پایور، جلیل شهناز، محمد اسماعیلی)

- راز دل - انتظار دل - انتشار مجموعه‌ای از آثار پایور به پاس نیم قرن فعالیت هنری وی از سوی موسسه ماهور - هفت پیکر ؛ آواز محمود کریمی (سنتور: فرامرز پایور، سه تار: داریوش صفوت) - تنها یک خاطره (فرامرز پایور، محمدرضا لطفی) - تعدادی از برنامه‌های گلها با همکاری استاد فرامرز پایور: شماره ۱۰۳، ۱۰۷، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۵۰، ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۶۲، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۰۲

تالیف‌ها:

دستور سنتور، ۱۳۳۵ - سی قطعه چهارمضرب برای سنتور، ۱۳۵۱ - هشت آهنگ اجرای سنتور، ۱۳۵۷ - گفتگو، ۱۳۵۸ - ردیف (چپ‌کوک) برای سنتور، ۱۳۵۹ - دوره چپ‌کوک ردیف استاد صبا، ۱۳۵۹ - فانوس، ۱۳۶۱ - رنگ شهرآشوب، ۱۳۶۳ - ردیف ابتدایی، ۱۳۶۷ - رهگذر (دونوازی برای سنتور و فلوت)، ۱۳۶۸ - ردیف و تصانیف استاد دوامی، ۱۳۷۵ - مجموعه پیش‌درآمد و رنگ. مرگ استاد پایور ضایعه بزرگی برای جامعه موسیقی ایران است. این استاد بزرگ در نوازندگی و آهنگ‌سازی دارای صاحب سبک و مکتبی بود که برای همیشه در تاریخ موسیقی ایران زنده خواهد ماند. درگذشت ایشان را به جامعه موسیقی و مردم ایران تسلیت می‌گوئیم.

ماخذ: وبکی‌پدیا، دانشنامه آزاد